

Nejvyšší soud: Z české právní úpravy nelze dovodit právo právnické osoby na náhradu nemajetkové újmy způsobené neoprávněným zásahem do její pověsti (12. 4. 2022)

Nejvyšší soud: Z české právní úpravy nelze dovodit právo právnické osoby na náhradu nemajetkové újmy způsobené neoprávněným zásahem do její pověsti

Dne 30. 11. 2021 vydal Nejvyšší soud obsáhlý rozsudek pod sp. zn. 23 Cdo 327/2021, jehož předmětem byla žaloba na ochranu před zásahem do pověsti právnické osoby. Žalobce, společnost, která se zabývá ochranou přírody, ekologickým a odpadovým hospodářstvím, se domáhala odstranění původního příspěvku a zveřejnění omluvy od spolku, který zveřejnil kritický příspěvek, zabývající se činností žalobce. Příspěvek se kriticky vyjadřoval ke kvalitě biologického hodnocení a posuzování investičních záměrů žalobcem v Ústeckém kraji. Žalobce se domáhal odstranění kritického článku a zveřejnění omluvy na webových stránkách spolku. Soud prvního stupně a odvolací soud žalobci vyhověly. Dle odvolacího soudu byla žalobci způsobena vytýkaným jednáním žalovaného nehmotná újma snížením její vážnosti, k jejíž reparaci je přiměřeným zadostiučiněním podle § 2894 odst. 2 o. z. omluva. Způsobu a rozsahu zásahu žalovaného odpovídá dle odvolacího soudu požadavek žalobkyně na uveřejnění omluvy na webových stránkách žalovaného a zaslání omluvného dopisu.

Dle § 135 odst. 2 občanského zákoníku má právnická osoba právo domáhat se upuštění od neoprávněného zásahu do její pověsti a domáhat se odstranění následků tohoto zásahu. Jakoukoliv majetkovou či nemajetkovou újmu pak lze požadovat dle obecných ustanovení o náhradě škody, tj. dle § 2894 a násl. občanského zákoníku. Ustanovení § 2894 odst. 2 občanského zákoníku stanovuje, že nemajetkové újmy se lze domáhat, jen pokud tak zvlášť zákon stanoví. Nemajetkovou újmu se dle odborných výkladů zpravidla rozumí takové narušení osobního zájmu poškozeného, které nemá hodnotu měřitelnou v penězích, a proto nevede ani k žádnému snížení jeho majetku. Na rozdíl od újmy majetkové, která ze své podstaty předpokládá majetkové snížení aktiv (popř. jejich nezvýšení) na straně poškozeného. Nemajetková újma se pak nahrazuje dle § 2951 odst. 2 občanského zákoníku tzv. přiměřeným zadostiučiněním.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný spolek dovolání, v němž předesťel Nejvyššímu soudu mj. dovolací otázku, zda může právnická osoba z titulu ochrany názvu, pověsti či soukromí požadovat náhradu nemajetkové újmy.

Nejvyšší soud následně v rámci svého posouzení uzavřel, že na základě přímo aplikovatelné právní úpravy (tj. na základě českých předpisů ani přímo použitelných mezinárodních smluv) nelze právo právnické osoby na náhradu nemajetkové újmy (zásahem do pověsti) dovodit. Nejvyšší soud se proto pokusil toto právo dovodit prostřednictvím teleologické analogie, tedy prostřednictvím soudcovského dotváření práv z důvodu mezery v zákoně. Pokusil se podřadit právo na náhradu nemajetkové újmy zásahem do pověsti pod jinou právní normu, která se svým obsahem a účelem tomuto právu přibližuje.

Nicméně i zde Nejvyšší soud došel k závěru, že v české právní úpravě (a ani v kontextu zahraničních úprav a judikatury např. ESLP) neshledává základ pro právo právnických osob se domáhat nemajetkové újmy vzniklé zásahem do pověsti. Nejvyšší soud mj. uvedl, že toto právo výslovně zakotvovala dnes již neúčinná právní úprava (§ 19b zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku účinného do 31. 12. 2013), tudíž je zjevné, že i zákonodárce měl tuto diskontinuitu v úmyslu.

Přestože tím Nejvyšší soud pochopitelně nijak nevyločil nárok na majetkovou újmu, tnul tím tzv. do živého. Prokázání majetkové újmy, a zejména pak příčinné souvislosti mezi zásahem do pověsti a např. ušlou zakázkou, je obecně velmi obtížné. Náhrada nemajetkové újmy proto (neboť se jedná o zásah do osobnostních práv) představovala jakýsi odstrašující vedlejší důsledek (resp. nárok) při neoprávněném zásahu do pověsti právnické osoby. Tento nárok však zřejmě padl.

Nejvyšší tak soud tak otevřel stavidla nejenom pravomocně skončeným obdobným případům, které jsou ještě v dovolací lhůtě,

a které lze na základě tohoto rozhodnutí ještě změnit. V podstatě také řekl, že vedle nároku na odstranění závadného obsahu se poškozené právnické osoby nemohou jiného nároku v obdobných případech domáhat – nevznikne-li majetková škoda.

Protože zveřejnění omluvy je jednou z forem přiměřeného zadostiučinění, ztrácejí poškozené právnické osoby i tento druh morální satisfakce. O možných finančních nárocích ani nemluvě. Přestože je rozsudek dle mého názoru poměrně (na rozdíl o jiných přelomových rozhodnutích) dobře odůvodněn, skýtá nebezpečný návod pro budoucí škůdce. Poškozeným právnickým osobám pak možná nezbude nic jiného, než se nemajetkové újmy domáhat prostřednictvím trestních oznámení. Takový druh sporu však dle mého názoru – až na naprosto excesivní a závažné případy – před trestní soudy nepatří.

JUDr. Ondřej Sasín, advokátní koncipient

Muzikář & Partners, advokátní kancelář Brno